

EKOLOGINĖS ETIKOS APIBRĖŽTIS IR FUNKCIJOS

Česlovas Kalenda

Vilniaus universiteto Filosofijos katedra
 Didlaukio g. 47-507, LT-2057 Vilnius
 Tel. (370-2) 277 07 06; faks. (370-2) 276 18 90

Straipsnyje aptariamos ekologinės etikos formavimosi aplinkybės ir motyvai bei jos vieta taikomojoje etikoje. Ekologinė etika suprantama kaip mokslinė tiriamaoji ir akademinė dėstomoji disciplina, turinti savarankišką statusą ir objektą. Jos atsiradimas nulemtas didėjančio prieštaravimo tarp technologinės civilizacijos plėtros ir natūralios evoliucijos, kitaip tariant, prieštaravimo tarp technosferos ir biosferos. Šios etikos problematika iškilo ir plėtojosi humanitarinių ir gamtos mokslų sandūroje, humanizmo ir natūralizmo sąveikoje. Ekologinė etika atlieka visuomenėje svarbias funkcijas, iš kurių ypač pažymėtina „dviejų kultūrų“ – tradicinės humanitarinės ir naujosios mokslinės – integracija.

Prasminiai žodžiai: A. Schweitzeris, A. Leopoldas, R. van Potteris, taikomoji etika, ekologinė etika.

Įvadas

Filosofija nuo savo egzistavimo pradžios pasižymi doroviniu pobūdžiu. Jos branduolį greta metafizikos ir logikos sudaro etika, kuri pagrindžia dorovinį idealą, atspindintį prieštariną žmogaus būties turinį, gėrio ir blogio kovą, individualaus ir kolektyvinio subjekto tobulėjimo perspektyvą. Kai kalbame apie filosofiją kaip išminties ieškojimą, pirmiausia turime galvoje etiką.

Mūsų laikais etikos vaidmuo filosofijos struktūroje ne tik kad nemažėja, bet, priešingai, darosi reikšmingesnis, svarbesnis. Tai lemia tiek praktiniai, socialiniai veiksniai, susiję su dabartinės civilizacijos plėtra ir įvairių globalių, bendražmogiškų problemų iškilimu bei aštrėjimu, tiek moksliniai, teoriniai klausimai, kylantys dėl to, kad etikos turinys nuolat sudėtingėja, formuojasi naujos šios srities disciplinos. Šiandien žmo-

gus vis dažniau priverstas naujai apmąstyti moralinę bendrosios etikos reikšmę, kitaip klasifikuoti ir pagrįsti dorovinius savo veiklos orientyrus, nes tiek profesinės veiklos, tiek kitose gyvenimo srityse jis turi vadovautis specializuotomis normomis.

Specializuotų normų formulavimas, pagrindimas ir kodifikavimas yra taikomosios etikos uždavinys. Tačiau jos kodeksai „atsiranda ne paprastai, tarsi savaime iš mokslinių ar oficialių diskursų. Jie turi būti įtraukti į mokslo bei gyvenimo sritis per žmones, kurie tiesiogiai susiduria su specialiomis problemomis ir pirmiausia yra atsakingi prieš gamtą ir žmoniją“ (Pieper 1998: 13).

Kad daugiau visuomenės narių ir specialistų įsitrauktų į šiuolaikinių moralinių problemų svarstymą ir sprendimą, jie turi būti filosofiskai išpruse, pažinti etikos tradiciją. Etinis, aksiologinis filosofijos kurso pobūdis – tai akademinė

būtinybė rengiant įvairių sričių specialistus. Etikos praradimas, dėmesio jai stoka reiškia visuomenės savigriovą.

Kas yra ekologinė etika?

Šiuolaikinės etikos struktūroje vis ryškesnę vietą užima ekologinė etika. Ji, be abejonės, turėtų sudaryti labai svarbų asmenybės kultūros aspektą. Tačiau ši disciplina dar labai jauna, menkai išplėtota, nenusistovėjusi jos samprata ir sandara. Filosofinėje ir pedagoginėje literatūroje reiškiami skirtingi požiūriai į šią etikos sritį, jos turinį ir apimtį. Taip pat neatskleista ekologinės etikos vieta ekologinio ugdymo sistemoje, neišnagrinėti didaktiniai, metodiniai jos dėstymo klausimai.

Antai mūsų kaimynų latvių parengto etikos vadovėlio skyriuje „Ekologinė etika“ daugiausia aptariamas žmogaus ir technikos santykis. Čia rašoma apie technikos prigimtį, jos vietą ir vaidmenį šiuolaikinio žmogaus gyvenime, apie technologinę pažangą ir jos neigiamus padarinius, taip pat nemaža vietos skiriama moralinėms problemoms, kurias kelia žiniasklaidos veikla visuomenėje, skaičiavimo technikos diegimas; užsimenama ir apie tai, kaip nauja technika veikia žmogaus gimimą ir mirtį (laboratorinis apvaisinimas, organų persodinimas, eutanazija) (Ласмане 1998: 202–214). Tai tik dalis įdomių ir aktualių klausimų, gvildenamų minėtame etikos veikale. Tačiau neaišku, pagal kokius kriterijus jie priskiriami ekologinei etikai ir kas yra toji ekologinė etika. Kodėl ji vadinama *ekologine*, jeigu kalbama apie techniką ir tas problemas, kurias kelia žmogaus ir technikos sąveika? Kaip ekologinė etika siejasi su kitomis jai artimomis taikomosios etikos šakomis (pavyzdžiui, mokslo etika, technikos etika, kosmine etika, branduoline etika)?

Radikalus posūkis

Nors aksiologinis, etinis žmogaus santykio su gamta aspektas vienokia ar kitokia forma buvo būdingas žmonijos kultūrai nuo pat jos egzistavimo pradžios, bet iki XX a. trečiojo dešimtmečio galime kalbėti tik apie ekologinės etikos priešistorę arba kai kurių šios etikos elementų formavimąsi.

1923 m. pasirodė Alberto Schweitzerio veikalas „Kultūra ir etika“, kuriame autorius nubrėžia griežtą ribą tarp senosios, tradicinės europietiškos etikos ir naujosios etikos. Pastarąją Schweitzeris pavadina didžios pagarbos gyvybei etika. „Suformuluoti logiškai būtiną pagrindinį doroviškumo principą – tai ne tik sutvarkyti ir pagilinti esamas pažiūras apie gerį ir blogį, bet ir jas išplėtoti, – rašė Schweitzeris. – Tikrai dorovingas žmogus yra tik tada, kai jis paklūsta vidienei paskatai padėti kiekvienai gyvasčiai, kuriai jis tai padaryti gali, ir vengia gyvą padarą kaip nors nuskriausti“ (Šveiceris 1989: 326–327).

Schweitzerio etika nėra ekologinė etika dabartine šios sąvokos prasme, bet tokią etiką suponuoja Schweitzerio suformuluotas principas. Įtraukdamas į dorovinio reguliavimo sferą visas gyvybės formas, Schweitzeris savo projektu atvėrė kelią kitokios – neantropocentrinės, universaliosios – etikos plėtotei. Jo pastangos plėsti žmogaus dorovinio aktyvumo sferą buvo vidiinės paskatos rezultatas (aukojimosi, noro padėti kiekvienai gyvasčiai). Savo etikos sklaidos skirtinguose gyvojo pasaulio srityse Schweitzeris nesukonkretina. Jo misija buvo kitokia – iš esmės peržengti klasikinės etikos nubrėžtas ribas, kurios, Schweitzerio įsitikinimu, yra beviltiškai siauros.

Schweitzerio rankraštinio palikimo tyrėjas Clausas Günzleris paskelbė fragmentų, paryškinančių etikos atnaujintojo požiūrį į šią svarbią kultūros sritį:

Etika nėra parkas su planingai nutiestais ir gerai prižiūrimais keliais, bet dykvietė (*die Wildnis*), kurioje kiekvienas, pareigos ir atsakomybės veiksmo skatinamas bei orientuojamas, turi ieškoti ir minti savo taką (Günzler 1992: 217).

Parko metaforą Schweitzeris papildo kita – ypač sukultūrintos erdvės (miesto) – metafora:

Besiplėtojanti etika nėra miestas, apsuptas pylimų ir vartų (ten pat).

Iškalbingos Schweitzerio metaforos (parkas, miestas, dykvietė) pabrėžia autoriaus ryžtą suprasti etiką ne tik kaip jau gerokai išstobulintą žmonių savitarpio santykių norminimo instanciją. Pažymėtina, kad senosios ir savo projektuojamos etikos skirtumus Schweitzeris aptaria sukultūrintos ir laukinės gamtos plotmėje, kviesdamas imtis individualios iniciatyvos humanizuojant naujas gyvenimo erdves, o šioms, galima manyti, priklauso ir ekologiniai žmogaus dorovinio elgesio aspektai. Tiesa, etinės erdvės plėtimą Schweitzeris traktuoja kaip vidinį, t. y. mąstymo, procesą, kurioturinį sudaro faktinių (gamtos mokslų) žinių įprasminimas dvasios mokslų kontekste, siekiant atsakyti į klausimą, kas yra žmogus universume ir kur jis eina skatinamas meilės ir atsakomybės jausmo. Pati ekologinė problema, kaip žmonijos išlikimo, gamtinių sistemų vientisumo ir biologinės įvairovės išsaugojimo uždavinys, XX a. pirmojoje pusėje dar nebuvo labai aktuali, todėl Schweitzerio beveik nesvarstoma. Tuo tarpu šiuolaikinė ekologinė etika egzistuoja pirmiausia kaip padidėjusių civilizacijos ir gamtos prieštaravimų nulemta sistema ir viena iš priemonių šiems prieštaravimams spręsti.

Iš gamtos mokslų – į etiką

Beveik tuo pat metu, kai Schweitzeris Europoje ir Afrikoje kūrė ir praktiškai įgyvendino savo didžios pagarbos gyvybei etiką, Amerikoje, la-

biausiai technologiškai pažengusioje šalyje, kilo kita etinės minties srovė, grindžiama ekologijos, kaip gamtos mokslo, dėsniais ir evoliucinės etikos principais. Čia turima galvoje JAV gamtosaugininko Aldo Leopoldo vadinamoji žemės etika. Ekologas, miškų tyrėjas Leopoldas jau 1924 m. pirmą kartą pavartojo sąvoką *žemės etika (land ethic)*, ja pabrėždamas būtinybę laikytis atidžios nuostatos laukinės gamtos atžvilgiu (Wilson 2002: 223). Šioje koncepcijoje gamta traktuojama kaip organiška, vientisa realybė ir pabrėžiama priklausoma žmogaus padėtis joje. „Dabar mes žinome tai, ko nežinojo tiek daug buvusių kartų; žmogus, kaip ir kiekviena gyva būtybė, yra tik vienas iš evoliucijos odisėjos dalyvių, – rašė Leopoldas. – Tai žinodami, mes jau seniai turėjome įsisąmoninti, kad esame giminingi visam, kas gyva, kad visi, ne tik mes, trokšta ir privalo gyventi, taip pat jausti didelę pagarbą įstabios biotinės kelionės mas-tui ir trukmei“ (Leopoldas 1987: 92).

Leopoldo žemės etika, galima sakyti, buvo pirmoji išplėtotą ekologinės etikos koncepcija. Joje aiškiai formuluojama mintis, kad žmogus, norėdamas pats išlikti ir išsaugoti kitas rūšis, privalo koreguoti savo elgesį, atsikratyti nepagrįstų pretenzijų būti gamtos valdovu, išsiugdyti naujus įpročius, padedančius tausoti natūralią aplinką.

Taigi jau XX a. pirmojoje pusėje etikoje buvo suvoktas ir argumentuotai užfiksuotas istorinės reikšmės kultūrinis procesas – žmonijos moralinės sąmonės evoliucija į naują raidos etapą, kuriame esmingai išplečiamos dorovinės žmogaus pareigos užkirsti kelią ekologinio disbalanso gilėjimui.

Bioetikos iškilimas

XX a. antrojoje pusėje etikos tyrimai intensyvėjo ir didėjo jų diferenciacija. Sparti mokslo, tech-

nikos raida, naujų technologijų diegimas į įvairias žmonių gyvenimo sritis ir gausūs sociogeniniai gamtinės aplinkos pažeidimai kėlė nemažą moralinių klausimų. Jų analizė kartu reiškė ir naujų taikomosios etikos šakų formavimąsi. Tarp jų pasirodė ir bioetika.

Bioetikos terminą pirmasis pavartojo JAV biologas Rensselaeris van Potteris 1971 m. išleistame veikalė „Bioetika – tiltas į ateitį“ (Potter 1971). Jis šią naują discipliną apibrėžė kaip biologijos žinių ir humanizmo vertybių sintezės projektą, kurio tikslas – analizuoti žmonių giminės bei jos kultūrų išlikimo gamtinėje aplinkoje problemą. Kitaip sakant, JAV mokslininkas bioetiką suprato kaip tokią etikos sritį, kuri šiandien vadinama ekologine etika.

Padariniai, kurie kilo dėl žmogaus, kaip žiornimis bei techninėmis priemonėmis disponuojančios būtybės, skverbimosi į gamtą – žmogiškąją ar nežmogiškąją, – buvo tokie, kad jų vertinimas, reglamentavimas darėsi svarbus ir neišvengiamas. Tačiau šių funkcijų specializacijos procesas, t. y. išskyrimas į vienas ar kitas etikos sritis, priklausė nuo įvairialypės praktinės žmogaus veiklos poreikių, nuo normuojamųjų institucijų aplinkos kokybei kontroliuoti steigimo bei alternatyvinių raidos modelių ir vertybių sistemų kūrimo. Šio proceso turinys ir tempai įvairiose šalyse skyrėsi, o tai reiškia, kad ir etikos disciplinų konfiguracija jose taip pat nevienoda. Matyt, šiomis aplinkybėmis galima paaiškinti, kodėl taikomosios etikos šakų pavadinimai ir jų tarpusavio santykių supratimas vis dar įvairuoja.

Ekologinė etika kai kuriais atvejais laikoma platesnės disciplinos, vadinamos bioetika, sudedamąja dalimi. Antai Koblenco-Landau universiteto (Vokietija) profesorius Günteris Altneris rašo: „Bioetika nėra specialioji biologų etika. Ji, tiksliau sakant, naujai, plačiai orientuoja žmogų būti atsakingą už visas gyvosios gamtos

formas. Šia prasme bioetika apima ne tik siaurą gamtos bei aplinkos apsaugos sritį, bet ir, viena vertus, technologijos ir mokslo orientavimo klausimus, o kita vertus, įvairias rūšių, gyvūnų, biotipų apsaugos sritis, tarptautines aplinkos apsaugos programas, organizmų evoliucijos mūsų planetoje tobulinimo perspektyvas“ (Altner 1991: 1).

Kitas vokiečių autorius Ludwigas Siepas (Münsteris) irgi laikosi panašios sampratos: „Bioetika yra etikos sritis, kuri tiria sprendimo ir elgesio problemas, kylančias santykyje su gyvais padarais. Tai etinės problemos, su kuriomis susiduriame ekologijoje, moksluose apie gyvybę ir medicinoje“ (Siep 1996: 136).

Cituoti autoriai bioetiką supranta labai plačiai. Šiuo atveju atskira ekologinė etika nereikalinga, nes jos tiriamasis objektas be likučio įeina į bioetikos turinį.

Etikos sričių diferenciacija

Taikomosios etikos raida pastaraisiais dešimtmečiais išryškino ir kitą tendenciją. Taikant humanizmo principą skirtingoms žmogaus santykiu su gyvuoju pasauliu sritims reguliuoti, didėjo etikos šakų diferenciacija. Šio proceso katalizatoriumi, galima sakyti, buvo globalinės ekologinės krizės aštrėjimas, skatinęs intensyvius etinius ekologinės problemos tyrimus. Mokslo ir technikos revoliucija suaktualino ir kitų problemų, kylančių dėl poveikio gyvybei, etinių aspektų analizę. Susiklostė ištisa giminingų, glaudžiai tarpusavyje susijusių etikos disciplinų sistema: bioetika, ekologinė etika, elgesio su gyvūnais etika, medicinos etika, psichologijos etika.

Šioje klasifikacijoje *bioetika* traktuojama kaip disciplina, apibrėžianti gyvybės vertę ir aptarianti pavojus, kurie kyla medicinoje ir biochemiškai orientuotuose moksluose dėl žmogaus manipuliacijų, ypač genų inžinerijos.

Ekologinė etika telkia dėmesį į žmonių elgesio su nežmoniškąja gamta problemas, ypač į atsakingą natūralių išteklių vartojimą, kad nebūtų padaryta žalos būsimoms kartoms.

Elgesio su gyvūnais etika (Tierethik) apmąsto reikalavimus atsižvelgti į gyvūnus, jų poreikius, interesus, įskaitant ir naminius gyvūnus, nes, kaip rodo biologijos, etologijos ir zoopsichologijos duomenys, gyvulio esybė yra artima žmogaus esybei.

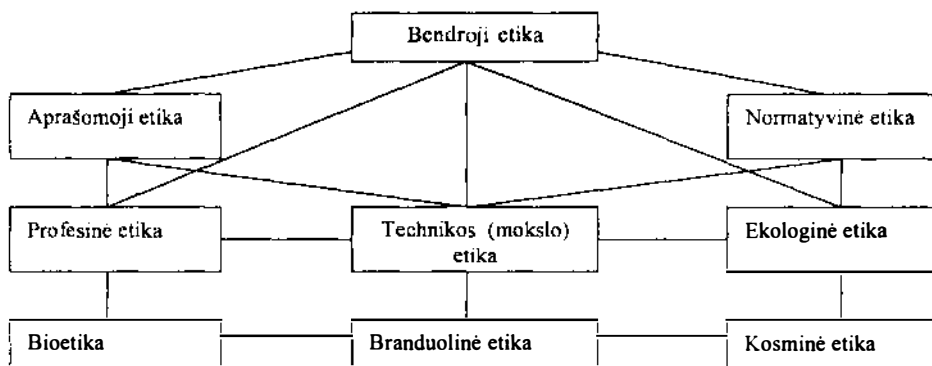
Medicinos etika plėtoja gydytojo etosą, susijusį su ligos ir sveikatos, gyvenimo ir mirties problemomis, ypač atsižvelgiant į pacientų teises bei žmogaus orumą.

Psichologijos etika pabrėžia šios srities specialistų atsakomybę klientų ir apskritai žmogaus atžvilgiu, nes disponavimas psichologijos žiniomis bei technika teikia didelių galimybių daryti poveikį (Pieper 1998: 10–11).

Čia paminėtų, taip pat kitų taikomosios etikos disciplinų, kaip tyrimo sričių ir dėstomųjų dalykų, statusas yra gana savarankiškas. Tokia diferenciacija leidžia filosofijos ir etikos dėstytojams sutelkti dėmesį į tas etines problemas, kurios yra aktualios vienokiai ar kitokiai auditorijai ir atitinka jos klausytojų studijuojamų santykių ar veiklos srities specifinės dorovinės reglamentacijos poreikius (žr. 1 pav.).

Ekologinės etikos turinys

Iš taikomosios etikos šakų, glaudžiai susijusių su bioetika, plačiausių taikymo galimybių turi ekologinė etika. Ši etika apima apmąstymus apie sąlygas, struktūras ir procesus, kurie skatina individą ir visuomenę, vadovaujantis praktiniu protu ir atsižvelgiant į ateitį, atsakingai elgtis su gamta, išsaugoti biorūšis ir optimalų kiekvienos rūšies gausumą, taupiai naudoti natūralius, ypač neatsinaujinančius, išteklius, neteršti aplinkos. Kadangi kiekvienas visuomenės narys vienaip ar kitaipsusijęs su gamta ir ją veikia, tai ši etika yra tarsi universali šiuolaikinio žmogaus veiklos moralės teorija. Ji savo imperatyvais apima ne tik žmones, gamtą bei jų savitarpio santykius, bet ir visą esamybę, sudarančią vientisą būties sistemą arba sociobiosferinį kompleksą su įvairiaisiais elementais, daugialypėmis struktūromis, tarpusavyje susipinančiais sudėtingais moksliniais ir techniniais, socialiniais ir ekonominiais, politiniais ir kultūriniais procesais. Šitaip suprasta ekologinė etika teoriškai pagrindžia įvairias dorovines sąmonės nuostatas, kurios derina individualizmą su holizmu, egoizmą – su altruizmu, hedonizmą – su asketizmu, rūpinimąsi artimu – su rūpinimusi tolimu ir pan. Kaip tik toks suderinimo siekis

1 pav. Šiuolaikinės etikos dalykinė struktūra ir etikos sričių tarpusavio ryšiai

užfiksuotas tausojančios plėtros (*sustainable development*) koncepcijoje, kuri buvo patvirtinta 1992 m. pasaulio valstybių atstovų konferencijoje Rio de Žaneire ir kuria grindžiama šiuolaikinė gamtosaugos politika. Šios politikos tikslas – „sukurti prielaidas ilgalaikiai plėtrai; plėtrai, kuri patenkintų dabarties poreikius, kartu nepanaikindama galimybės būsimoms kartoms patenkinti savo poreikius“ (Unsere 1987: 9).

Didelis dabartinės kultūros dėmesys ne tik ekologiinei etikai, bet ir apskritai ekologiinei tematikai (tai rodo ekologijos termino daugiaprasmiškas vartojimas ir įvairių „ekologijų“ susiformavimas) liudija šiuolaikinio žmogaus troškimą suvokti savo vietą gyvų būtybių pasaulyje ir tarp įvairių aplinkos veiksnių. Tokių fundamentalių klausimų iškėlimas, be abejonės, susijęs su esminiais žmogaus pasaulėžiūros pokyčiais. Šiuolaikinis žmogus turi sau iš naujo atsakyti į klausimus, kas jis yra, kas yra gamta, ir tada apsispręsti, kaip jis turi elgtis su ja. Atsakymo ieškojimai apima filosofiją (ontologiją), mokslą, aksiologiją ir etiką. Taigi turinio požiūriu ekologiinė etika gali būti pavaizduota kaip piramidė (žr. 2 pav.).

Etikai esminis dalykas yra žmogaus savipratas: kuo žmogus save laiko gamtoje ir kokių tiks-

2 pav. Ekologiškos etikos turinio struktūra

lų siekia – valdyti gamtą ar ieškoti sutarimo su ja, t. y. pažinti gamtą, mylėti ją ir mokytis gyventi joje? Tai vadinamoji „kryžkelės“, arba moralinio pasirinkimo, problema.

Pasirinkęs sutarimo su gamta kelią, žmogus įsipareigoja laikytis tam tikrų dorovinių reikalavimų. Suformuluoti šiuos reikalavimus ir apibrėžti, koks žmogaus elgesys yra ekologiškai deramas, – ekologiškos etikos uždavinys.

Etiką galima suprasti siaurąja prasme, turint galvoje mokymą apie dorybes ir dorybingą asmenybę. Ji gali būti traktuojama ir plačiąja prasme, turint galvoje teoriją, kuri aiškina gėrio prigimtį ir kritikuoja moralinę sąmonę. Ekologiškai etikai būdingi abu šie aspektai.

Ekologiškos etikos funkcijos

Be tradicinių, bet kokiai etikai būdingų mokslinės tiriamosios, šviečiamosios bei ugdomosios funkcijų, ekologiškos etika atlieka gamtosaugos tobulinimo ir kultūros integravimo funkciją. Ypač būtina pabrėžti pastarąją funkciją.

Dar šeštajame XX a. dešimtmetyje anglų mokslininkas Charlesas Snow iškėlė „dvių kultūrų“ – tradicinės humanitarinės ir naujosios mokslinės – konflikto problemą, pažymėdamas, jog šių kultūros aspektų supriešinimas yra pavojingas reiškinys, kurį reikia įveikti (Snow 1962). Ekologiškos etikos atsiradimas ir plėtojimas – akivaizdi tendencija, rodanti, kad minėti kultūros aspektai suartėja. Mokslo žinių ir dorovės vertybių sintezė, sudaranti ekologiškos dorovės ir ekologiško elgesio esmę, yra veiksmingiausia kultūros vientisumo stiprinimo forma. Ekologiškos etikos plėtojimas ir jos dėstymas, be abejonės, gali reikšmingai prisidėti prie šio giluminio kultūros proceso pažangos, o ši pažanga ir yra garantija, kad žmonijos išlikimo ir biosferos išsaugojimo uždavinys bus išspręstas.

Išvados

1. Ekologinės etikos atsiradimas susijęs su biosferos išsaugojimu ir žmonijos išlikimo problemine situacija, susiklosčiusia XX amžiuje, ypač antroje pusėje.

2. Nors ekologinės etikos turinio supratimas dar įvairuoja, tačiau ryškėja tendencija šią etiką atriboti nuo kitų taikomosios etikos šakų (bioetikos, elgesio su gyvūnais etikos) ir telkti jos atstovų dėmesį į biologinės įvairovės ir gamtinių sistemų

vientisumo išsaugojimo, natūralių išteklių tausojimo ir gyvenamosios aplinkos švarumo palaikymo, kaip veiksmų, lemiančių biosferos stabilumą ir žmonijos išlikimą, etinių klausimų analizę.

3. Ekologinė etika šiandien yra svarbi visuomenės ir asmenybės kultūros sudedamoji dalis, sudaranti ekologinio ugdymo branduolį, skatinanti tobulinti gamtos saugą, švelninti ekologinį disbalansą, padedanti įveikti žmonių veiklos humanitarinių ir mokslinių-techninių aspektų priešpriešą.

LITERATŪRA

1. Altner, G. 1991. *Naturvergessenheit: Grundlagen einer umfassenden Bioethik*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.

2. Günzler, C. 1992. „Der „Park“ und die „Wildnis“: Albert Schweitzers Modell des grenzüberschreitenden Denkens“, *Zeitschrift für Didaktik der Philosophie* 4.

3. Leopoldas, O. 1987. *Smėlio grafystės kalendorius*. Vilnius: Mokslas.

4. Pieper, A. und Thurnherr, U. (Hrsg). 1998. *Angewandte Ethik: eine Einführung*. München: Beck.

5. van Potter, R. 1971. *Bioethics – Bridge to the Future*. New York: Englewood Cliffs.

6. Siep, L. 1996. „Eine Skizze zur Grundlegung der Bioethik“, *Zeitschrift für philosophische Forschung* (Frankfurt am Main). Bd. 50. Heft ½.

7. Snow, C. P. 1962. *The Two Cultures and Scientific Revolution: the Rede Lecture*. New York: Cambridge Univ. Press.

8. Šveiceris, A. 1989. *Kultūra ir etika*. Vilnius: Mintis.

9. *Unsere Gemeinsame Zukunft*. Greven, 1987.

10. Wilson, E. O. 2002. *Die Zukunft des Lebens*. Berlin: Siedler Verlag.

11. Ласмане, С.; Милтс, А.; Рубенис, А. 1994. *Этика (вопросы, решения, выводы)*. Рига: Звайгзне.

DEFINITION AND FUNCTIONS OF ECOLOGICAL ETHICS

Česlovas Kalenda

Summary

The article discusses the conditions of the rise of ecological ethics and its place in the applied ethics. Ecological ethics is considered both as scientific exploratory and academically as established discipline, having independent status and object. The rise of ecological ethics was determined by increasing contradictions between the expansion of technological civilization and natural evolution, between technosphere and biosphere. The topic of this ethics was born and

developed at the junction of humanities and natural sciences, in the interaction of humanism and naturalism. Ecological ethics carries out very important functions in the society, the most noteworthy of them being the integration of „two cultures“ – traditional – humanitarian, and the new one – scientific.

Keywords: Albert Schweitzer, Aldo Leopold, Renselaer van Potter, applied ethics, ecological ethics.

Įteikta 2002 09 10